

Radunonza communal da mardis, ils 18-4-2023 allas 20.15 en la fermata

**Messadi
pertuccont la revisiun parziala dalla Constituziun dalla vischnaunca da Falera**

Preziadas votantas e preziai votants

I. Situaziun da partenza

L'organisaziun costituziunala dalla vischnaunca da Falera satisfa per differents motivs buca pli allas pretensiuns hodiernas. Las incumbensas publicas adina pli vastas ch'ei d'ademplir tenor la lescha ed era il temps ch'ins sto impunder per in uffeci public sper la professiun sminueschan adina pli fetg la promptad da personas adattadas da s'engaschar per in uffeci politic tenor il sistem da milissa. Quei ha era la cumissiun da recrutaziun sut l'egida dil suprastont Maurus Candreja constatau. La cumissiun ei vegnida installada apostada per encurir candidatas e candidats adattai per il presidi communal. Pervia dalla munconza da forzas da lavur qualificadas eis ei era adina pli grev d'occupar plazzas libras ell'administraziun communal (p.ex. uffeci da baghegiar, survetschs technics ed infrastruttura).

Per il futur eis ei perquei d'impurtonza centrala da crear per la suprastonza e l'administraziun communal structuras organisatoricas che possibiliteschan in ferm sistem da milissa e garanteschon il medem mument in'administraziun communal professiunala cun process efficients e plazzas da lavur attractivas. La suprastonza communal ha analisau la situaziun considerond tut ils avantatgs e disavantatgs dallas fuormas organisatoricas adattadas per la direcziun futura dalla vischnaunca.

II. Finamiras dalla revisiun parziala ed ulteriuras mesiras immediatas

La revisiun parziala dalla Constituziun communal da Falera prevesa d'augmentar levamein las competenzas finanzialas dalla suprastonza communal per rinforzar la habilitad d'agir dalla suprastonza communal sco organ da direcziun strategic e l'agilitad dalla vischnaunca da Falera. Ultra da quei duei la revisiun possibilitar d'introducir in model da direcziun che discarga la suprastonza communal e che guida l'administraziun communal ad ademplier las incumbensas operativas. Quei ei la finala era urgentamein necessari per saver realisar a temps ils projects concludi e per garantir in svilup positiv dureivel dalla vischnaunca da Falera.

Per mantener a liunga vosta in menaschi communal cun survetschs cumplexs prevesa la suprastonza communal da prender mesiras immediatas temporaras ordeifer la revisiun parziala dalla constituziun. Sin fundament d'ina vacanza persunala egl uffeci da baghegiar planisescha ella d'ina vart da surdar certas incumbensas administrativas el sector construcziun/infrastructura agl uffeci da baghegiar dalla vischnaunca da Laax el rom d'ina collaboraziun intercommunal. Da l'autra vart duei l'interpresa enmira GmbH (Martin Hug) menar la realisaziun da projects concludi.

III. La revisiun parziala dalla constituziun communal en detagl

Per garantir la basa giuridica dall'organisaziun futura dalla vischnaunca da Falera ston ils suandonts artechels constituziunals vegnir adattai:

En **art. 19** ed **art. 29** dalla constituziun communal ein las cumpetenzas dalla radunonza communal e dalla suprastonza communal determinadas. Quellas duein vegnir adattadas als basegns ed allas pretensiuns dad oz.

Las cumpetenzas electoralas dalla radunonza communal en art. 19 cef. 1 dalla constituziun communal duein vegnir modificadas cun abolir lit. d ed f. Ils motivs ein ils suandonts:

Dapi igl 1. d'uost 2022 meinan las vischnauncas da Laax, Falera, Sagogn e Schluein tut ils scalems dalla scola populara en in consorzi da scola communabel. Tenor ils statuts dil consorzi da scola fa per regla la scheffa ni il schef dil departament da formaziun part ex officio dalla cumissiun da scola, aschia ch'igl ei buca pli necessari d'eleger in cussegl da scola per il consorzi da scola primara.

Per rinforzar l'agilitad dalla vischnaunca da Falera duein las ulteriuras elecziuns (p.ex. installar ina cumissiun) vegnir fatgas dalla suprastonza communal.

Las cumpetenzas finanzialas dalla suprastonza communal duein vegnir augmentadas levamein en art. 29 cef. 6-10 dalla constituziun communal. Sin fundament da quei eis ei era necessari d'adattar corrispudentamein las cumpetenzas finanzialas dalla radunonza communal en art. 19 cef. 7-10.

Las cumpetenzas finanzialas dalla suprastonza communal per concluder expensas singularas, fatschentas da cumpra, da vendita, da brat e d'impegn da terren, segirtads e participaziuns ed emprests tochen CHF 40'000 sco era expensas annualas regularas tochen CHF 15'000 ein bassas, sch'ins risguarda las pretensiuns hodiernas digl uffeci ed il factur da temps decisiv da certas fatschentas. Quei conferma era ina cumparegliaziun communal cun autras vischnauncas grischunas da grondezia semeglienta.

La finamira da quell'adattaziun moderada dallas cumpetenzas finanzialas dalla suprastonza communal ei da rinforzar sia habilitad d'agir el rom da decisiuns strategicas ed aschia da rinforzar en general l'agilitad dalla vischnaunca da Falera. La suprastonza communal duei saver concluder egl avegnir expensas singularas, fatschentas da cumpra, da vendita, da brat e d'impegn da terren, segirtads e participaziuns ed emprests tochen ina valeta da CHF 100'000 sco era expensas annualas regularas tochen CHF 20'000.

Las cumpetenzas finanzialas pli vastas dalla suprastonza communal duein denton vegnir limitadas per expensas novas singularas ed expensas annualas regularas ad ina summa annuala maximala da CHF 500'000 resp. da CHF 60'000 per garantir cumpetenzas equilibradas denter la suprastonza communal e la radunonza communal.

Per motivs strategics duein il brat da terren e la concessiun da dretgs reals limitai (p.ex. dar il dretg da baghegiar pli datier ni il dretg da passadi a pei ni cun vehichels) star da niev ella cumpetenza dalla suprastonza communal. Per conceder dretgs independents e dretgs permanents sco in dretg da baghegiar duei vinavon la radunonza communal esser cumpetenta.

Per possibilitar alla suprastonza communal d'installar ina direcziun (cf. art. 35 dalla costituziun communal) eis ei necessari d'adattar art. 29 cef. 3 dalla radunonza communal e da cumpletar art. 29 cef. 3bis e 3ter dalla costituziun communal.

La suprastonza communal eligida a moda democratica duei survegnir in dretg cumplessiv da dar directivas alla direcziun e da survegilar quella.

La suprastonza communal elegia ils commembers e las commembras dalla direcziun. Ultra da quei relai ella in'ordinaziun davart l'organisaziun per la suprastonza communal e la direcziun che determinescha l'organisaziun e las cumpetenzas dils dus organs, schinavon che quellas ein buca regladas ella costituziun communal e/ni ellas leschas communalas.

Il niev **art. 35** ei igl element principal dalla revisiun parziale dalla costituziun communal.

Per possibilitar alla suprastonza communal d'installar ina direcziun drova ei ina basa costituziunala. Grazia a quella sa la suprastonza communal vegnir discargada surtut d'incumbensas operativas quotidianas e sefocussar pli fetg sin il svilup strategic dalla vischnaunca da Falera.

La direcziun – cun presumablamein treis persunas dall'administraziun communal – ei suttamessa alla suprastonza communal. La suprastonza communal duei perquei haver in mied legal encunter decisiuns dalla direcziun, vegnir informada periodicamein da vart dalla direcziun ed haver il dretg illimitau d'informaziun e d'investa ellas actas.

La direcziun fa las propostas ed elavura, exequescha e controllescha las decisiuns dalla suprastonza communal. Ella ha ultra da quei la cumpetenza da decider davart incumbensas operativas quotidianas che vegnan attribuidas ad ella tenor in'ordinaziun davart l'organisaziun. Cura che tut las basas da decisiun ein avon maun, determinescha la suprastonza communal ils detagls ell'ordinaziun davart l'organisaziun, decretescha l'ordinaziun e comunichescha ella a moda transparenta.

IV. Proposta

Sebasond sin las explicaziuns menziunadas sura propona la suprastonza communal a Vus da prender enconuschientscha dallas mesiras immediatas e d'approbar las adattaziuns necessarias resp. la revisiun parziale dalla Constituziun dalla vischnaunca da Falera.

En num dalla suprastonza communal

**Wendelin Casutt
president communal**

**Adrian Vincenz
canzlist**

Aschunta:

- Constituziun dalla vischnaunca da Falera